

Adventivní výskyt krabilice hlíznaté (*Chaerophyllum bulbosum*) v Hoře Svaté Kateřiny v Krušných horách

The adventive occurrence of the Bulbous Chervill (*Chaerophyllum bulbosum*) in Hora Svaté Kateřiny town in the Krušné hory Mts.

Vít Joza

Oblastní muzeum a galerie v Mostě, Čsl. armády 1360, CZ-434 01 Most; e-mail: vjoza77@gmail.com

Abstract: The new finding of the Bulbous Chervill (*Chaerophyllum bulbosum*, *Apiaceae*) population in Hora Svaté Kateřiny town in the Krušné hory Mts. is described. The species grows on the right margin of the town in the Růžový vrch hill alongside the road. The whole population counts more than 20 specimens. It grows in common ruderal vegetation (*Dauco carotae-Melilotion: Tanaceto-Artemisietum vulgaris*). The occurrence is most probably the only one in the whole eastern part of the Krušné hory Mts. Until now, there is only one historical reference from the Chomutov region (between Blatno and Bečov villages) recorded by Anton Roth in 1843. However, this locality apparently has ceased long time ago. The new discovered population grows in 713 m a. s. l. Presumably, it is also the current altitudinal maximum of the species found in the Czech Republic.

Keywords: *Chaerophyllum bulbosum*, *Apiaceae*, altitudinal maximum, distribution, ruderal vegetation, *Dauco carotae-Melilotion*, Krušné hory Mts., northwestern Bohemia

Úvod

Krabilice hlíznatá (*Chaerophyllum bulbosum*) je asi 1–2 m vysoká víceletá rostlina z čeledi miříkovitých (*Apiaceae*). Jako původní druh roste v povodích řek a okolní zemědělské krajinně převážně teplých oblastí České republiky. Jejím optimem jsou nitrofilní lemová společenstva lužních lesů a pobřežní vrbové křoviny. Poměrně často ji najdeme také v odvozené ruderální vegetaci.

Nová lokalita krabilice hlíznaté (*Chaerophyllum bulbosum*) v Krušných horách

Při průzkumu krušnohorské květeny jsem v červnu roku 2019 zjistil neobvyklý výskyt menšího souvislého porostu tohoto druhu v Hoře Svaté Kateřiny (Mostecko), a to na samém východním okraji obce (Obr. 1, 2). Herbářový doklad je uložen v herbářové sbírce Oblastního muzea a galerie v Mostě (MOST; cf. THIERS 2022). Zdejší populace je poměrně chudá; čítá jen o něco více než 20 rostlin. Porost krabilice hlíznaté roste na několika málo desítkách m² a je poměrně kompaktní. Zde je jeho podrobná lokalizace:

25a. Krušn. podh. vl., 5346d: **Hora Svaté Kateřiny:** v. konec Růžové ul., okraj silnice a pastviny při křižovatce s Dlouhou ulicí naproti kapli sv. Anny 0,13 km východně od rozhledny na Růžovém vrchu (kóta 729), 50°36'11.65"N, 13°26'40.75"E, 713 m n. m., více než 20 statných plodných rostlin (not. V. Joza 19. VI. 2019, leg. V. Joza 30. VII. 2020 MOST).

Vegetace na lokalitě

Nově zjištěná lokalita je součástí neudržovaného a občas narušovaného pásu silně ruderalizované travnaté vegetace mezi pravidelně užívanou pastvinou skotu a silnicí. V porostu s krabilicí hlíznatou převládá vratič obecný (*Tanacetum vulgare*) a pelyněk černobýl (*Artemisia vulgaris*); krabilice hlíznatá zde tvoří fyziognomicky nápadnou kodominantu (Obr. 3). Doplňují je další převážně ruderální druhy bylin a několik běžných druhů lučních. Vegetace odpovídá společenstvu *Tanaceto-Artemisietum vulgare* ze svazu *Dauco carotae-Melilotion* (CHYTRÝ ed. 2009).

Druhové složení porostu dokumentuje následující fytoocenologický snímek:

Snímek č. 1: (zapsal V. Joza, 29. VII. 2020, kombinovaná 11členná Domin-Hadačova stupnice abundance a dominance): 3 × 5 m, jiv. svah o sklonu 5°, zjištěno pouze E₁. $\sum E_1 = 100\%$.

E₁: *Tanacetum vulgare* 6, *Artemisia vulgaris* 5, *Chaerophyllum bulbosum* 5, *Dactylis glomerata* 5, *Agrostis capillaris* 4, *Galium album* subsp. *album* 4, *Poa pratensis* 4, *Achillea millefolium* subsp. *millefolium* 3, *Elymus repens* subsp. *repens* 3, *Phleum pratense* 3, *Festuca rubra* 3, *Arctium tomentosum* 3, *Urtica dioica* 3, *Holcus mollis* 2, *Heracleum sphondylium* 1, *Hypericum maculatum* 1, *Linaria vulgaris* 1, *Ranunculus repens* 1, *Veronica chamaedrys* 1, *Myosotis arvensis* +.

Krabilice hlíznatá roste České republice zejména ve společenstvech svazů *Senecionion fluviatilis*, *Aegopodion podagrariae* a *Salicion triandrae* (CHYTRÝ ed. 2009, 2013, cf. PLADIAS 2022). Vegetace s krabilicí hlíznatou na lokalitě v Hoře Svaté Kateřiny tedy není pro tento druh příliš typická.

Ojedinelý výskyt krabilice hlíznaté (*Chaerophyllum bulbosum*) ve východních Krušných horách a nové výškové maximum druhu v České republice

V širším okolí Hory Svaté Kateřiny ani jinde ve východních Krušných horách se mi nepodařilo zjistit žádnou další lokalitu tohoto druhu. Zřejmě jediný historický údaj, který se k němu váže, je téměř 180 let stará zmínka Antona Rotha o lokalitě mezi Blatnem a Bečovem na Chomutovsku (1843 in ROTH 1857: 138 – „unter Gesträuch zwischen Platten und Petsch“). Pravděpodobně však jde již o lokalitu zaniklou, a jiná není z této oblasti známa (Č. Ondráček et M. Marek in litt., 2020). Výskyt krabilice hlíznaté v Hoře Svaté Kateřiny je tedy ve východní části Krušných hor zřejmě zcela ojedinělý.

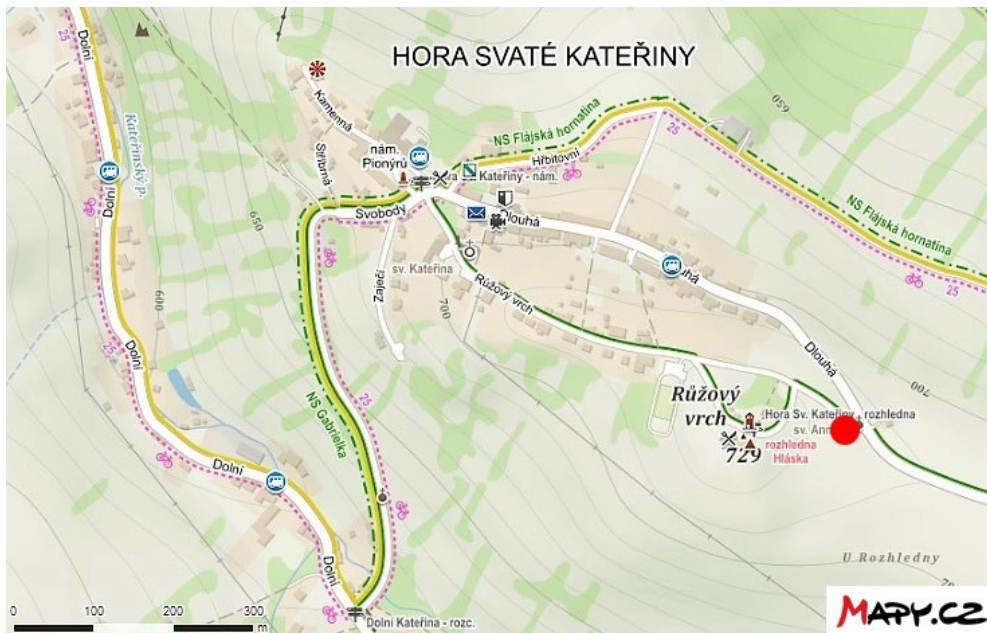
Zjištění krabilice hlíznaté na hřebeni Krušných hor v nadmořské výšce přes 700 metrů je překvapivé. Jde totiž o druh vázaný v České republice především na oblasti termofytika, kde je hojný, a na navazující teplé části mezofytika, v nichž se vyskytuje dosti hojně až roztroušeně. Do vyšších a chladnějších oblastí proniká okrajově a spíše jen na antropogenní stanoviště (SLAVÍK & SLAVÍKOVÁ 1997).

Dosud udávané výškové maximum *Chaerophyllum bulbosum* v České republice je známo z Branžovského hvozdu vrch Doubrava, ca 700 m n. m. (SLAVÍK

Obr. 1. Lokalizace nového výškového maxima *Chaerophyllum bulbosum* v rámci České republiky.

Fig. 1. The localization of new altitudinal maximum of *Chaerophyllum bulbosum* within the Czech Republic.

Obr. 2. Lokalizace nálezu *Chaerophyllum bulbosum* v Hoře Svaté Kateřiny v Krušných horách (červený bod).

Fig. 2. The localization of the finding of *Chaerophyllum bulbosum* in Hora Svaté Kateřiny town in the Krušné hory Mts. (red dot).

& SLAVÍKOVÁ op. c.). Nová lokalita v Hoře Svaté Kateřiny je tak svou nadmořskou výškou 713 m n. m. na samé horní výškové hranici známých výskytů a pravděpodobně jde o současné výškové maximum druhu v České republice.

Z fytogeografického podokresu Krušnohorské podhůří vlastní (25a) nebyla krabilice hlíznatá dosud uváděna. Z Krušných hor pochází nejbližší známý údaj z jejich úpatní části na Karlovarsku (Boč), kde navazuje na souvislý výskyt druhu v kadaňské části Doupovských hor; na východě je pak znám výskyt až v okolí Libouchce na Děčínsku (SLAVÍK & SLAVÍKOVÁ op. c., PLADIAS 2022; cf. WILD et al. 2019, CHYTRÝ et al. 2021). Ze saské části Krušných hor údaje o výskytu chybějí; druh roste až v údolí Labe (HARDTKE & IHL eds. 2000: 210, FLORAWEB 2021). Nález je tedy z více hledisek fytogeograficky zajímavý.

Původ popsané populace v Hoře Svaté Kateřiny není znám. Krabilice hlíznatá se šíří pouze generativně pomocí semen a jak již bylo uvedeno, její zdejší populace je ve východních Krušných horách zcela ojedinělá. Roste zde navíc ve vegetaci nepříliš typické pro tento druh, který není pěstitelsky atraktivní. Jistě jde tedy o nepůvodní výskyt vzniklý zavlečením, k němuž mohlo dojít přenosem diaspory dopravou (viatickou migrací) po hlavní příjezdové silnici do obce. Zavlečení diaspory může také souviset s obnovením zaniklé kapličky sv. Anny v roce 2012, vzdálené od lokality jen několik metrů. Absence údržby úzkého pásu bylinné vegetace mezi okrajem silnice a pastvinou pak přispěla ke zdárnému rozvoji porostu krabilice hlíznaté.

Výskyt krabilice hlíznaté na izolované lokalitě v Hoře Svaté Kateřiny byl potvrzen i v roce 2022 (not. V. Joza 11. VIII. 2022). Podle charakteru výskytu a početnosti rostlin lze usuzovat,

Obr. 3. *Chaerophyllum bulbosum* v Hoře Svaté Kateřiny v ruderní vegetaci (*Tanacetum-Artemisietum vulgaris*). Foto Vít Joza 2020.

Fig. 3. *Chaerophyllum bulbosum* in Hora Svaté Kateřiny town in ruderal vegetation (*Tanacetum-Artemisietum vulgaris*). Photo by Vít Joza 2020.

že se zde populace již několik let samovolně udržuje. Vegetace není s výjimkou silniční krajnice udržována a lze tedy očekávat, že populace bude prosperovat i nadále.

Poděkování

Děkuji Milanu Markovi (Praha) a Čestmíru Ondráčkovi (Chomutov) za konzultaci k výskytu krablice hlíznaté v Krušných horách. Posledně jmenovanému pak i za revizi předtiskové verze článku.

Literatura

- FLORAWEB (2021): *FloraWeb - Daten und Informationen zu Wildpflanzen und zur Vegetation Deutschlands. Pflanzenarten*. [<https://floraweb.de/pflanzenarten/>]. Použito 29. III. 2021]
- HARDTKE H. J. & IHL A. [eds.] (2000): *Atlas der Farn- und Samenpflanzen Sachsens*. – In: Materialien zu Naturschutz und Landschaftspflege. Sächsisches Landesamt für Umwelt und Geologie, Dresden. 806 pp.
- CHYTRÝ M. [ed.] (2009): *Vegetace České republiky. Vol. 2. Ruderní, plevelová, skalní a suťová vegetace*. – Academia, Praha. 522 pp.
- CHYTRÝ M. [ed.] (2013): *Vegetace České republiky. Vol. 4. Lesní a křovinná vegetace*. – Academia, Praha. 552 pp.

- CHYTRÝ M., DANIHELKA J., KAPLAN Z., WILD J., HOLUBOVÁ D., NOVOTNÝ P., ŘEZNIČKOVÁ M., ROHN M., DŘEVOJAN P., GRULICH V., KLIMEŠOVÁ J., LEPŠ J., LOSOSOVÁ Z., PERGL J., SÁDLO J., ŠMARTA P., ŠTĚPÁNKOVÁ P., TICHÝ L., AXMANOVÁ I., BARTUŠKOVÁ A., BLAŽEK P., CHRTEK J. JR., FISCHER F. M., GUO W.-Y., HERBEN T., JANOVSKÝ Z., KONEČNÁ M., KÜHN I., MORAVCOVÁ L., PETŘÍK P., PIERCE S., PRACH K., PROKEŠOVÁ H., ŠTECH M., TĚŠITEL J., TĚŠITELOVÁ T., VEČERA M., ZELENÝ D. & PYŠEK P. (2021): Pladias database of the Czech flora and vegetation. – *Preslia*, Praha, 93: 1–87.
- PLADIAS (2022): PLADIAS. *Databáze české flóry a vegetace*. [On-line: <https://pladias.cz/>. Použito 3. 3. 2022]
- ROTH A. (1857): Verzeichniss derjenigen Pflanzen, die bisher in dem böhmischen Erzgebirge und in der Gegend von Rothenhaus und Umgebung aufgefunden worden sind. – *Oesterreichisches botanisches Wochenblatt*, Wien, 7: 39–41, 47–48, 54–55, 71, 79–81, 89–90, 97–98, 104–105, 113–115, 119–121, 129–131, 137–139, 143–144, 152–154, 161–163, 169–170, 177–178, 183–185, 193–195, 200–202, 210–212, 217–218, 224–226, 232–234, 240–241, 248–251, 256–257, 265–267, 272–274, 281–283, 289–290.
- SLAVÍK B. & SLAVÍKOVÁ Z. (1997): Chaerophyllum L. – krabilice. – In: Slavík B., Chrtěk J. jun. & Tomšovic P. [eds.], *Květena České republiky, Vol. 5*: 284–294. Academia, Praha.
- THIERS B. M. (2022): *Index Herbariorum*. [On-line: <http://sweetgum.nybg.org/science/ih/>. Průběžně aktualizováno. Použito 15. 10. 2022]
- WILD J., KAPLAN Z., DANIHELKA J., PETŘÍK P., CHYTRÝ M., NOVOTNÝ P., ROHN M., ŠULC V., BRÚNA J., CHOBOT K., EKRT L., HOLUBOVÁ D., KNOLLOVÁ I., KOCIÁN P., ŠTECH M., ŠTĚPÁNEK J. & ZOUHAR V. (2019): Plant distribution data for the Czech Republic integrated in the Pladias database. – *Preslia*, Praha, 91: 1–24.